

BELEIDSPLAN SOCIALE VEILIGHEID

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Visie, doelen en uitgangspunten	3
Meten van sociale veiligheid	4
Het voorkomen van pesten en sociale onveiligheid	4
Ingrijpen bij grensoverschrijdend gedrag.....	7
Ingrijpen bij plagen	10
Ingrijpen bij pesten.....	10
Digitaal pesten	10
Herstelgesprekken.....	11
Antipestcoördinatie Stuurgroep veiligheid.....	11
Vertrouwenspersonen.....	11
Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid.....	12
Algemeen bijlagen	12

Inleiding

In de wet is de regeling zorgplicht voor scholen opgenomen sinds 2015. Dit betekent dat scholen wettelijk verplicht zijn zorg te dragen voor het borgen van een sociaal veilige leeromgeving voor ieder kind. Stichting Wonderwijs heeft een veiligheidsbeleid vastgesteld voor alle scholen die binnen de stichting vallen, elke school geeft daar op eigen wijze invulling aan. In dit plan leggen wij als school vast hoe we sociale veiligheid op school bieden en borgen. IKC het Sterrenbos is een Vreedzame School, wat inhoudt dat wij op school een positief sociaal klimaat nastreeft en een bijdrage levert aan burgerschapsonderwijs. Kinderen leren om op een positieve manier met elkaar om te gaan, om democratische beslissingen te nemen en een actieve bijdrage te leveren aan de sfeer en de gang van zaken in de groep en de school. Alle betrokkenen in de school kennen de visie, kernwaarden, doelen, regels, afspraken en protocollen of weten waar ze die kunnen vinden. De school informeert nieuwe medewerkers hierover. Tevens krijgen nieuwe medewerkers scholing aangaande de Vreedzame School.

Visie, doelen en uitgangspunten

De Vreedzame School als preventiekader

Uitgangspunt voor het beleid inzake sociale veiligheid op onze school is het programma van De Vreedzame School. De Vreedzame School is een programma voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het programma helpt onze school een gemeenschap te vormen waarin we leerlingen actief aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor elkaar, hun omgeving, voor de schoolgemeenschap en de samenleving.

Met De Vreedzame School besteden we veel aandacht aan sociale-emotionele en burgerschapscompetenties die wenselijk zijn in een democratische samenleving, zoals je verplaatsen in een ander, op een democratische manier met elkaar beslissingen nemen, openstaan voor verschillen tussen mensen, constructief conflicten oplossen, omgangsvaardigheden en verantwoordelijkheid nemen voor de gemeenschap.

Wij willen kinderen op onze school zich niet alleen optimaal laten ontwikkelen in de academische vakken, zoals taal en rekenen, maar wij willen ook een bijdrage leveren aan de sociale en maatschappelijke vorming van leerlingen zodat kinderen opgroeien tot mensen die op hun beurt een bijdrage aan de samenleving zullen leveren. Met elke generatie vormen we immers opnieuw onze samenleving. Onze school is een school waar alle kinderen en medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich veilig en prettig voelen.

We doen veel om sociale veiligheid te bevorderen en om ongewenst gedrag te voorkomen. Hieronder werken we deze preventieve maatregelen nader uit.

Pesten

Wij spreken van pesten als er sprake is van:

- een negatieve intentie, bedoeld om een andere leerling leed te berokkenen;
- herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer leerlingen;
- verschil in macht tussen pester en gepeste.

We maken onderscheid tussen *pesten* en *plagen*. Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachen maken, dan dat er sprake is van een expliciet negatieve intentie en buitensluiten. We leren leerlingen ook het onderscheid tussen pesten en een *conflict*. Een conflict is een verschil van mening of van belang (A wil dit en B wil dat). Soms ontardt een conflict in een *ruzie*, als er sprake is van (fysiek of psychisch) geweld. Plagen kan vaak leiden tot een conflict: A wil dat B ophoudt en B vindt het leuk om er nog even mee door te gaan. Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelykbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Pesten behoort tot het repertoire van kinderen, en het wordt gevoed in een cultuur die gekenmerkt wordt door competitie en individualisme. Wij bieden op onze school een sterk tegenwicht: de klas en school moet een positieve sociale gemeenschap te zijn, waarin een expliciete sociale en morele norm aanwezig is die ervoor zorgt dat we oog hebben voor elkaar, dat we rekening houden met elkaar, dat we allemaal verantwoordelijkheid dragen voor de gemeenschap, en dat je het recht hebt om jezelf te zijn, maar dat je dan ook de plicht hebt om ervoor te zorgen dat ieder ander dat recht heeft. Wij willen een school zijn waarin zorg voor elkaar centraal staat. Een school met een klimaat waarin sprake is van verbinding, eerder dan concurrentie of competitie. Een met een 'inclusief' groepsklimaat, waarin niemand wordt buitengesloten. Op die manier voorkomen we in veel gevallen ongewenst gedrag als pesten. Als er toch gepest wordt grijpen we snel in. Zie hieronder.

Aanpak van pesten en sociale onveiligheid

Als er zich dus toch pestincidenten voordoen, gaan we altijd eerst na of het programma van De Vreedzame School (nog) goed wordt uitgevoerd in de betreffende groep. Als dit niet het geval is, wordt hier eerst aandacht aan besteed.

Vervolgens is er soms meer nodig. We hanteren daarbij een glijdende schaal: van vroegtijdig ingrijpen bij plagen tot

uiteindelijk (als alle andere middelen zijn uitgeput) schorsen of verwijderen van leerlingen. In de navolgende paragrafen worden de onderscheiden stappen toegelicht.

Metten van sociale veiligheid

ZIEN

We gaan structureel na of de doelen van De Vreedzame School wel gehaald worden met behulp van het instrument ZIEN dat we jaarlijks afnemen. ZIEN is een instrument dat gericht is op het sociaal-emotioneel functioneren van kinderen op de basisschool. Het emotioneel functioneren (de veiligheidsbeleving) wordt bepaald door het welbevinden en de betrokkenheid van kinderen waar te nemen. Het sociaal functioneren wordt in kaart gebracht door vaardigheden van sociaal gedrag te meten die aangeven in welke mate er sprake van gepast sociaal gedrag.

- Betrokkenheid van de leerling;
- Welbevinden van de leerling;
- Sociale initiatief van de leerling;
- Sociale flexibiliteit van de leerling;
- Sociale autonomie van de leerling;
- Impulsbeheersing van de leerling;
- Inlevingsvermogen van de leerling

ZIEN wordt twee maal per jaar door de groepsleerkracht ingevuld en éénmaal per jaar door leerlingen van groep 5 t/m 8. Analyse van de resultaten vindt plaats op zowel groeps- als individueel niveau alsook op schoolniveau waarbij de groepsleerkrachten en intern begeleiders betrokken zijn. Bij opvallende zaken biedt ZIEN concrete handelingsuggesties om een groep of individueel kind te ondersteunen.

Analyse op groepsniveau

Eerst vindt een analyse plaats van de mogelijke oorzaken van een negatieve uitslag. Herkent de groepsleerkracht de score? Komt de score overeen met de eigen indruk? Welke leerlingen zijn opvallend? Passend bij het gedachtegoed van Vreedzaam is er de mogelijkheid om een bespreking met de groep zelf te houden. De groepsleerkracht vat de resultaten samen en bespreekt deze met de groep.

Analyse op individueel niveau

Op leerlingniveau bekijkt de groepsleerkracht de resultaten van zijn of haar groep en gaat na of er op individueel niveau direct actie nodig is. Bij opvallende zaken ligt het voor de hand om eerst een kindgesprek te voeren met de leerlingen die het betreft. Soms worden de antwoorden van leerlingen beïnvloed door recente, negatieve gebeurtenissen, en vraagt de uitslag om nadere uitleg. Maar soms is er sprake van langdurige problematiek, en is er een aanpak nodig.

Analyse op schoolniveau

Jaarlijks worden op schoolniveau (MT/IB/stuurgroep Veiligheid) de resultaten van alle groepen besproken. Hierbij gaat de aandacht uit naar een vergelijking van de verschillende groepen met elkaar én naar een vergelijking met voorgaande jaren. Is er sprake van een negatieve of een positieve ontwikkeling? Zo ja, hoe komt dat? Hierbij worden tevens de acties geëvalueerd die vorig jaar zijn ondernomen om de veiligheid te vergroten.

Het voorkomen van pesten en sociale onveiligheid

We leggen met het programma van De Vreedzame School fundament voor een sterk tegenwicht tegen pestgedrag. We noemen een paar belangrijke elementen van het programma, naast de wekelijkse lessen die leerlingen in alle groepen ondergaan.

Uitdragen van een positieve sociale en morele norm

Gedrag wordt voor een groot deel bepaald door de sociale norm in de omgeving. Leerlingen zijn gevoelig voor de vraag: 'wat wordt er hier van mij verwacht?' Om positief gedrag van leerlingen te stimuleren willen we expliciet een positieve sociale en morele norm uitdragen. Dit doen we onder andere door:

- de afspraken die gelden in de klas worden in de klas zichtbaar opgehangen;
- directe correctie van gedrag van kinderen dat haaks staat op de norm en het wijze op afspraken zoals we het op school doen, dus 'hoe doen we het wél';
- aanwezigheid van de directeur/MT-leden bij de ingang van de school om de leerlingen 's ochtends te begroeten, aanwezigheid van alle groepsleerkrachten bij hun klas om de kinderen te begroeten bij de start van de dag en het afscheid, hen aan te spreken op rennen, een opsteker te geven, belangstellend te informeren, enzovoort.

De klas en school: een gemeenschap

We willen alle leerlingen het gevoel geven dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de school en de klas vormen, dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas of de school minder leuk zijn als hij of zij er niet bij is. Dit doen we onder andere door kinderen veel te laten samenwerken met verschillende leerlingen (met behulp van coöperatieve werkvormen), door samen omgangsafspraken te maken, samen te bedenken welke taken er in de klas zijn en die met elkaar verdelen, of bij vieringen. In het begin van het schooljaar besteden we veel aandacht aan de vorming van een positieve groep in alle klassen (met de lessen van blok 1 van De Vreedzame School).

Het voorgaande heeft evenzeer betrekking op de school. Het maakt veel uit of leerlingen zich verbonden voelen met de school als geheel als zij de school als een gemeenschap ervaren. Die gemeenschap bestaat dan – als het goed is – uit alle andere leerlingen, alle leerkrachten en alle ouders.

Investeren in de pedagogische relatie met de leerlingen

We vinden het heel belangrijk dat alle leerlingen een goede relatie hebben met hun eigen leerkracht. Dat is een belangrijke voorwaarde voor een gevoel van veiligheid. We vragen van onze leerkrachten dat ze investeren in het leren kennen van de eigen leerlingen en in de onderlinge relatie. Ieder kind moet voelen dat het er toe doet, dat de leerkracht het fijn vindt dat hij of zij er vandaag weer is. Om goed het schooljaar te starten organiseren wij kennismakingsgesprekken met ouders (en leerling). Daarnaast voeren leerkrachten in de eerste periode van het jaar met iedere leerling een kindgesprek over persoonlijke zaken als: dingen waar ze tegenop zien, die ze leuk vinden of spannend, hoe het thuis gaat en wat ze graag doen na schooltijd. Om goed het schooljaar te starten organiseren wij kennismakingsgesprekken.

Leerlingen worden mede verantwoordelijk

Als de klas een gemeenschap is, dan voelen leerlingen zich betrokken bij en medeverantwoordelijk voor wat er gebeurt in de klas. Bij ons op school krijgen leerlingen een stem, en leren zij die stem op een verantwoorde wijze te gebruiken. We geven leerlingen niet zozeer een stem om op te komen voor hun eigen belang, maar we willen dat ze zich medeverantwoordelijk gaan voelen voor het algemeen belang. We willen dat zij hun steentje bijdragen aan het algemeen belang, aan de gemeenschap. En daar zullen ze zich eerder verantwoordelijk voor voelen als ze ook echt mogen meedenken en als ze serieus worden genomen. Zo werken we met leerlingmediatoren en met een leerlingenraad rond groepsoverstijgende zaken. We laten oudere kinderen jongere kinderen helpen bij allerlei activiteiten in de maatjesklassen. En – specifiek gericht op ongewenst gedrag als pesten – leren we de leerlingen dat ze op kunnen en moeten komen voor gepeste medeleerlingen, dat ze 'verdedigers' kunnen zijn.

Leerlingenraad

Wij werken op school met een leerlingenraad die 5 keer per jaar vergadert. Onder leiding van een vaste leerkracht spreken zij over onderwerpen die met sociale veiligheid te maken hebben, zoals bijvoorbeeld spelen op het plein, gedrag in de school, afspraken hierover en andere zaken die de leerlingen belangrijk vinden. Leerlingen worden hierdoor mede verantwoordelijk voor het verbeteren van de schoolomgeving.

Commissies van leerlingen

Wij kiezen ervoor als school om bij het bevorderen van de sociale veiligheid binnen de school zoveel mogelijk de leerlingen in te schakelen. Zodra er een gevoel van onveiligheid wordt gesignaleerd, bespreken we dat in het team én we betrekken de leerlingen erbij om na te denken over wat er nodig is om een als onveilig ervaren situatie of locatie weer veilig te maken. Wanneer het gaat om een situatie waarbij de hele school betrokken is, gaan we in gesprek met de leerlingenraad waarin een klassenvertegenwoordiger zit uit elke groep (3 t/m 8). Soms gaat het alleen een deel van de leerlingen aan of slechts één groep; dan zijn alleen de leerlingen uit die groep betrokken bij het oplossen van deze situatie.

Opstekers

We streven dus naar een positief sociaal klimaat, waarin ieder kind zich veilig voelt, waarin respect is voor elkaar en waarin iedereen makkelijk samenwerkt met iedereen. Een op het eerste gezicht eenvoudig, maar zeer belangrijk middel om hier toe te komen is het geven van 'opstekers', of complimenten. Kinderen (en volwassenen) hebben de neiging om de negatieve gedragingen te benoemen, en het positieve als vanzelfsprekend te beschouwen. In De Vreedzame School leren we iedereen heel bewust positief gedrag te benoemen in de vorm van een 'opsteker'. Als iedereen in de groep in staat is om elkaar complimenten te geven, en zo hun waardering voor elkaar uit te spreken, ontstaat er langzamerhand een steeds positievere sfeer in de groep. En daarmee een cultuur waarin het normaal is om de nadruk te leggen op wat goed gaat. Een klimaat waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, zich gewaardeerd weten, het gevoel hebben dat het er toe doet dat ze er zijn.

Een grondwet: basisregels in de school

Pesten lijkt vaker voor te komen in een weinig gestructureerde omgeving en in een omgeving waar leerlingen onvoldoende voelen wat de sociale norm is. Duidelijke regels in de klas en in de school zijn dus van belang. Bij ons op school hebben we een grondwet: een set basisregels die vervolgens uitgewerkt kunnen worden in concrete verwachtingen ten aanzien van het gedrag. Die regels komen voort uit onze pedagogische doelstellingen (de belangrijkste waarden) van de school. De Vreedzame School biedt hiervoor een expliciet pedagogisch kader. Het streven met het programma van De Vreedzame School is dat leerlingen:

- Op een democratische manier gezamenlijk besluiten kunnen nemen
- Conflicten constructief kunnen oplossen
- Zich zorgzaam en verantwoordelijk opstellen ten aanzien van de gemeenschap
- Openstaan voor verschillen tussen mensen

Deze doelen zijn terug te vinden in de thema's van de lesblokken, in positieve bewoordingen gevat:

- 1 We horen bij elkaar
- 2 We lossen conflicten zelf op
- 3 We hebben oor voor elkaar
- 4 We hebben hart voor elkaar
- 5 We dragen allemaal een steentje bij
- 6 We zijn allemaal anders

Onze grondwet luidt:

- We luisteren naar elkaar
- We lossen conflicten samen op
- We helpen elkaar
- We zorgen ervoor dat iedereen zich veilig voelt en maken samen plezier
- We zijn samen verantwoordelijk voor onze omgeving en onze spullen

Van grondwet naar groepsregels en omgangsafspraken

We bespreken in de eerste week van het nieuwe schooljaar de grondwet met de kinderen en maken ook aan ouders kenbaar wat deze regels inhouden. Door dit centraal te zetten in alle groepen in de school, versterkt het besef dat deze regels 'van ons allemaal' zijn. De grondwet vormen op deze manier een kader voor gewenst gedrag: 'Zo doen we het op onze school!' Deze grondwet is zichtbaar in de algemene ruimtes en in de klassen.

Deze basisregels vormen een soort 'kapstok' waaraan de groepsregels worden 'opgehangen'. In de lessen van De Vreedzame School (in blok 1) wordt samen met de leerlingen gesproken over de grondwet, de eigen groepsregels en de omgangsafspraken die elke klas met elkaar wil maken om ervoor te zorgen dat het voor iedereen in de klas prettig en veilig is. De regels worden door volwassenen opgesteld, de leerlingen maken samen (omgangs)afspraken. Aan het begin van het jaar, tijdens blok 1, maakt iedere leerkracht in zijn of haar groep bekend welke groepsregels er gelden in de klas. Daarbij wordt de link gelegd met de grondwet op schoolniveau, zodat kinderen begrijpen dat de groepsregels afgeleid zijn van de grondwet. 'De grondwet geldt voor de hele school en dit zijn de regels van de groep!' Vervolgens wordt in elke groep samen met de leerlingen omgangsafspraken gemaakt en op een afsprakenposter vastgelegd: 'Zo **doen** we het in onze groep'.

Aanleren en handhaven van gedragsregels

Met het opstellen van gedragsregels zijn we er nog niet. Gedrag dat bij een bepaalde regel hoort, moet vrijwel altijd worden aangeleerd. Dus, zeker bij jonge leerlingen, oefenen we de gedragsregels met de hele klas.

Het naleven en het bevorderen van (gedrags)regels vraagt ook iets aan gedrag van de leerkracht (of andere volwassenen in de school). Het is belangrijk dat:

- Leerkrachten modelgedrag vertonen;
- Leerkrachten de leerlingen herinneren aan de regel en aanspreken wanneer ze zich niet aan de regel houden;
- Leerkrachten de leerlingen bevragen als ze zich toch niet aan de regel houden en een opsteker geven als ze het vervolgens wel doen;
- Leerkrachten in de klassen (indien nodig) regelmatig terugkomen op een of meer regels waar de leerlingen moeite mee hebben door de gedragsinstructie in de klas te herhalen;
- Alle volwassenen in de school helpen bij het toezicht houden op het naleven van de regel; het team maakt afspraken over wie op welke plek toezicht houdt;
- Positief gedrag wordt gestimuleerd.

Toezicht bij ons op school

Het houden van toezicht is van groot belang wanneer we willen werken aan de veiligheid binnen de school. Leerlingen hebben (naast gelegenheid om te oefenen met zelfstandigheid, en naast ondersteuning daarbij van volwassenen) ook altijd toezicht nodig. Leerlingen houden zich niet vanzelfsprekend aan regels en zijn geneigd grenzen te verkennen. Ze hebben het nodig dat die grenzen worden aangegeven door volwassenen. Bovendien kan in een situatie waarin onvoldoende toezicht en dus onvoldoende 'leiding' is, onveiligheid in een groep leerlingen sluipen.

De risicovolle periodes op een schooldag zijn de overgangen van bijvoorbeeld de klas naar de gymzaal of naar het schoolplein, de pauzes op het plein, de gangen bij het in- en uitgaan van de klassen en de tijdstippen vlak voor of vlak na het begin van de school. Wij hebben met ons team duidelijke afspraken gemaakt rondom het toezicht tijdens deze momenten. Daarnaast hebben we samen met de leerlingen geformuleerd welk gedrag van de leerlingen in welke situaties wordt verwacht.

Bij het in- en uitgaan van de school:

Op onze Vreedzame School vinden we het belangrijk dat de kinderen, de ouders en andere bezoekers zich welkom voelen in onze school. We willen aan de kinderen laten merken dat elk kind er toe doet. Het in- en uitgaan van de school is een uitgelezen kans om op een ontspannen manier contact te maken met kinderen én ouders uit verschillende groepen. Alle professionals in de school zijn hier zowel in de ochtend als in de middag bij betrokken. We hebben hierover de volgende specifieke afspraken gemaakt:

- De entree van de school ziet er uitnodigend en verzorgd uit;
- Er zijn afspraken over de tijd waarop de deur open- en dichtgaat;
- Vanaf 08.15 uur gaan de schooldeuren open en staan de directeur en/of MT-leden op het plein en/of bij de deur om kinderen en ouders te verwelkomen door hen goedemorgen te wensen;
- Leerkrachten verwelkomen de kinderen bij de deur van hun groep. In de groepen 1-2 gebeurt dit in de groep bij binnenkomst;
- Leerkrachten van groep 1-2 lopen met de groep naar buiten bij het uitgaan van de school;
- Leerkrachten van groep 3 t/m 8 staan bij de deur van hun lokaal bij het in- en uitgaan van de school. Zij houden daarbij goed zicht op de gangen;
- Leerkrachten voelen zich verantwoordelijk voor álle kinderen in de school en stralen dit ook uit;
- Er wordt op een vriendelijke doch duidelijke manier omgegaan met telatkomers;
- Na 14.30 hebben de leerkrachten tijd om in gesprek te gaan met ouders.

In de pauzes

Er is een protocol schoolpleinregels waarin de regels en afspraken gelden met betrekking tot de veiligheid tijdens de buitenspeelmomenten. Ieder schooljaar wordt een presentatie met de schoolpleinregels besproken in de groepen 3 t/m 8 tijdens het eerste blok van de Vreedzame School.

Gymlessen

- Kinderen lopen samen met de leerkracht op een rustige manier naar de gymzaal en terug naar de school;
- Ook in de kleedkamers gelden de gemaakte gedragsregels;
- De gymleerkracht wordt begroet bij binnenkomst;
- Conflicten worden met elkaar op.

Op de gang

- We lopen op een rustige manier op de gang;
- We gaan via de afgesproken ingangen naar onze klas.

Tijdens voorstellingen, excursies, uitjes, workshops e.d.

- Er zijn duidelijke regels voor ons gedrag tijdens dit soort activiteiten en leven die na.

Ingrijpen bij grensoverschrijdend gedrag

Bij het overtreden van de regels: zinvol straffen

Als Vreedzame School werken wij, zoals hierboven beschreven, preventief aan een positief klimaat met duidelijke regels en afspraken, gerelateerd aan de 'grondwet' van onze school. Er zullen altijd situaties zijn waarbij leerlingen de regels overtreden en zich niet houden aan gemaakte afspraken. Bij overschrijdingen van de grenzen zijn maatregelen nodig. We zijn ons er echter ook van bewust dat dit niet altijd leidt tot de gewenste gedragsverandering, eerder tot meegaandheid: het volgen van de regels uit angst voor maatregelen. Het bezwaar hiervan is dat de leerling niet zelf nadenkt, niet reflecteert op zijn of haar eigen gedrag en op alternatieven voor dat gedrag. Er zijn enkele voorwaarden voor een 'zinnvolle'

straf, een straf die wel kan leiden tot verandering van gedrag. Wil een straf zinvol zijn, dan moet rekening worden gehouden met de behoefte van de leerling aan relatie, autonomie en competentie:

- Relatie: we spreken de leerling individueel aan, op zo'n manier dat de relatie niet verbroken is. We laten zien dat het om het gedrag gaat en niet om de persoon. We helpen hem of haar de fout te herstellen.
- Autonomie: We zorgen ervoor dat de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem, van het vinden van een oplossing, het maken van een plan en het uitvoeren van dat plan ('Wat heb je bedacht om dit te gaan oplossen?')
- Competentie: We gaan ervan uit dat de leerling zelf met een goede oplossing komt en die ook uitvoert. En we laten onze waardering blijken als dat lukt. ('Ik weet zeker dat je daartoe in staat bent. Zo ken ik je. Fijn dat je dat zo hebt gedaan!')

Een belangrijk aspect van een 'zinnvolle' straf is eigenaarschap. Straffen kunnen tot gedragsverandering leiden als de dader de straf als zinvol ervaart. Dat gebeurt vaak pas als de leerling mede-eigenaar wordt van het probleem en vervolgens zelf wil nadenken over de oplossing ervan. Door een gesprek met de leerling en invullen van de oplosbrief wordt de situatie verhelderd, door te vragen/in te vullen:

- Wat is er gebeurd?
- Hoe denk je dit op te lossen?
- Wat kun je de volgende keer doen om het te voorkomen?
- Wat vind jij een zinnvolle straf?

De straf zal dan in het licht komen te staan van 'herstellen': soms daadwerkelijk de (fysieke) schade herstellen, soms het vertrouwen weer winnen, enzovoort.

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Wanneer een kind grensoverschrijdend gedrag vertoont en zich niet aan de regels van de grondwet houdt, kan dit invloed hebben op anderen, waarbij veiligheidsbeleving en het onderwijsleerproces in de knel komen. Dan zijn maatregelen nodig. Dit geldt voor situaties in school en op het plein. Wanneer de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Leerlingen die grensoverschrijdend gedrag vertonen door hun houding of gedrag waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden. Je kunt hierbij denken aan: ordeverstoring in de groep, zich niet aan de (groeps)regels houden, vechten, slaan, schelden, bedreigen, uitlokken van conflicten of agressief gedrag.

Aanpak bij incidenteel grensoverschrijdend gedrag (groep 3 t/m 8)

Acute rode kaart

Kinderen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (vechten, slaan, bedreigen, e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen er dan voor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken.

Schoolbreed geldt dat wanneer een kind (incidenteel) ernstig grensoverschrijdend gedrag vertoont, het kind een rode kaart wordt gegeven. Hiermee willen wij uitstralen naar het kind, de groep en ouders dat we dit gedrag op school niet tolereren. Het doel hierbij is bewustwording en halt toeroepen van dit gedrag en de veiligheid van de school te blijven waarborgen.

De consequentie van een **rode kaart** is dat:

- Deze kinderen worden een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst in een andere groep (bij voorkeur twee groepen hoger of lager dan de eigen groep);
  - Kinderen uit groep 3 & 4: een dagdeel buiten de groep
  - Kinderen uit groep 5 t/m 8: de rest van de dag buiten de groep.
  - Wanneer een kind weigert te vertrekken uit de groep, of wanneer het kind grensoverschrijdend gedrag blijft vertonen in de 'nieuwe' groep, worden ouders gebeld en verzocht hun kind op te komen halen.
- De leerkracht (of MT-IB) bespreekt met het kind hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond. Daarnaast vullen kinderen uit groep 5 t/m 8 ook een oplosbrief in.
- De directeur of MT wordt op de hoogte gebracht.
- De ouders worden mondeling op de hoogte gebracht en ondertekenen de oplosbrief (groep 5 t/m 8) samen met het kind. De oplosbrief wordt de volgende dag mee naar school genomen.
- Het kind mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden.
- Het kind voert de bedachte oplossing uit.

Aanpak bij regelmatig verstorend en/of grensoverschrijdend gedrag (groep 3 t/m 8)

Als een dergelijke situatie zich herhaaldelijk voordoet, of wanneer een kind regelmatig gedrag laat zien dat de veiligheid in de groep of het onderwijsleerproces in de groep verstoort, volgt een gesprek tussen school en ouders. Uiteraard nemen wij altijd de kindkenmerken hierin mee en wordt gekeken naar de oorzaak van het gedrag. Binnen onze grenzen zorgen voor wij aanpassingen van aanpak. Uiteraard houden wij rekening met de specifieke behoeftes die uit deze analyse voortkomen. In bepaalde situaties zal in overleg met de intern begeleider en ouders overgegaan worden tot onderstaand stappenplan. Het doel van deze aanpak is bewustwording van dit regelmatig verstorende gedrag, het aanleren van alternatieven en waarborgen van de veiligheid en het onderwijsproces van de groep.

Stap 1: Blokjes op tafel	Stap 2: Gele kaart	Stap 3: Rode kaart
<p>Het kind krijgt een aantal kansen om gedrag bij stellen; dit wordt visueel gemaakt m.b.v. blokjes.</p> <p>Groep 3-4: drie kansen per dagdeel. Groep 5 t/m 8: drie kansen per dag.</p> <p>Een kind levert een blokje in bij grensoverschrijdend gedrag, dit kan ook buiten zijn. (Collega's die surveilleren wordt gevraagd om grensoverschrijdend gedrag te melden bij de groepsleerkracht. De groepsleerkracht maakt de beslissing m.b.t. de blokjes.)</p> <p>Als er twee blokjes zijn weggehaald, wordt het derde blokje ingewisseld voor een gele kaart.</p> <p>Aan het kind wordt verwoord: 'Dit is je allerlaatste kans, ik leg nu de gele kaart op je tafel'.</p>	<p>De gele kaart is de derde, en tevens laatste waarschuwing. De leerkracht benoemt dit ook bij het kind en het kind krijgt een laatste kans het gedrag bij te stellen. Het kind mag even naar de gang om erover na te denken/af te koelen. Gebeurt dit niet, of heeft een kind herhaaldelijk 'gele kaarten' gekregen op verschillende dagen, dan volgt een 'rode' kaart. Het kind kiest ervoor zijn gedrag niet bij te stellen en op die manier de verbinding met de groep te verbreken. Wanneer verbetering in gedrag zichtbaar wordt, wordt in gesprek bepaald hoe de blokjes worden afgebouwd.</p>	<p>Wanneer het kind na ontvangst van de gele kaart het gedrag niet bijstelt, krijgt het kind een rode kaart.</p> <p>Hiermee willen wij uitstralen naar het kind, de groep en ouders dat we dit gedrag op school niet tolereren. Het doel hierbij is bewustwording en halt toeroepen van dit gedrag en de veiligheid van de school te blijven waarborgen.</p> <p><i>Gele/rode kaarten worden genoteerd in het leerlingdossier.</i></p>

De consequentie van een **rode kaart** is dat:

- Deze kinderen worden een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst in een andere groep (bij voorkeur twee groepen hoger of lager dan de eigen groep);
  - Kinderen uit groep 3 & 4: een dagdeel buiten de groep
  - Kinderen uit groep 5 t/m 8: de rest van de dag buiten de groep.
  - Wanneer een kind weigert te vertrekken uit de groep, of wanneer het kind grensoverschrijdend gedrag blijft vertonen in de 'nieuwe' groep, worden ouders gebeld en verzocht hun kind op te komen halen.
- De leerkracht (of MT-IB) bespreekt met het kind hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond. Daarnaast vullen kinderen uit groep 5 t/m 8 ook een oplosbrief in.
- De directeur of MT wordt op de hoogte gebracht.
- De ouders worden mondeling op de hoogte gebracht en ondertekenen de oplosbrief (groep 5 t/m 8) samen met het kind. De oplosbrief wordt de volgende dag mee naar school genomen.
- Het kind mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden.
- Het kind voert de bedachte oplossing uit.

Gedragsovereenkomst/afsprakenkaart

Wanneer bovenstaand stappenplan niet helpend is en een kind na bovengenoemde stappen grensoverschrijdend gedrag blijft vertonen, volgt een gesprek tussen school, ouders en kind en wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn om verandering in het gedrag te bewerkstelligen. In een aantal gevallen wordt een gedragsovereenkomst (afsprakenkaart) ingezet. De Intern Begeleider besluit in overleg met leerkracht en directie wanneer hiervan sprake is. De leerkracht en IB-er maken in een gesprek met kind en ouders concrete (gedrags)afspraken. De gedragsovereenkomst wordt ondertekend door kind en ouders.

Schorsing en verwijdering

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we het 'protocol schorsing en verwijdering van leerlingen' van

Wonderwijs (www.wonderwijs.nl) Een protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Ingrijpen bij plagen

We zijn attent op plaagsituaties in en rond de school. Plagen speelt zich soms af op de grens van het aanvaardbare, en kan makkelijk overgaan in ruzie, of zelfs pesten. We besteden er in de lessen van blok 1 aandacht aan. Als plagen serieus wordt, ondersteunen we de geplaagde leerling om het plagen te laten stoppen en spreken de plager aan op zijn of haar gedrag. Soms schakelen we een buddy in: een medeleerling die de geplaagde leerling helpt er een einde aan te maken. Ook kunnen we de mediators vragen te helpen.

Ingrijpen bij pesten

De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Hoeveel we ook doen aan preventie, pesten kan altijd nog voorkomen. Als er toch pestincidenten zijn, dan is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of aan de preventieve kant nog wel voldoende wordt gedaan, zoals in het voorgaande is beschreven (en of het programma van De Vreedzame School (nog) wel goed wordt uitgevoerd). Maar soms is er meer nodig.

In de eerste plaats vragen we altijd aan andere leerlingen om te helpen. Als er meer nodig is, hanteren wij een aanpak van pesten die goed past bij de uitgangspunten van De Vreedzame School: de Oplossingsgerichte Pestaanpak (OPA). De aanpak bestaat uit een aantal achtereenvolgende gesprekken tussen een leerkracht (of IB-er) en leerlingen. Eerst met de gepeste leerling alleen. Vervolgens met een zorgvuldig samengestelde groep leerlingen, inclusief de pester(s). Dit is de groep die voor verandering en steun gaat zorgen. Belangrijke elementen van de aanpak zijn: geen schuld, verwijten of straf, we gaan uit van het goede in ieder kind, we moedigen empathie aan, we maken iedereen verantwoordelijk, het is positief en oplossingsgericht, en de pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

In deze aanpak worden meestal de volgende stappen onderscheiden:

1. *Gesprek met het gepeste kind*

De leerkracht (of een ander teamlid van de school) praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij of zij hulp wil, en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van zijn zo'n 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders; liefst ook een verdeling van jongens en meisjes.

We vragen in dit gesprek aan de leerling of hij of zij wil dat de ouders op de hoogte zijn van de gesprekken. Als een externe of een andere volwassene (niet de eigen groepsleerkracht) binnen de school deze gesprekken gaat voeren, lichten we de ouders altijd in.

2. *Gesprek met de steungroep*

Hierbij is het gepeste kind niet aanwezig. In dit gesprek wordt de steungroep uitgenodigd om de gepeste medeleerling te gaan helpen. Ze worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met als doel dat het pesten moet stoppen.

3. *Tweede gesprek met de gepeste*

Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste.

4. *Tweede gesprek met de steungroep*

Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat hij of zij heeft gedaan. Soms moet deze cyclus nog een of meerdere keren herhaald worden om er voor te zorgen dat het interactiepatroon blijvend verandert.

Digitaal pesten

Digitaal (online) pesten, is een nieuwe vorm van pesten, maar de basis van de aanpak is dezelfde als bij 'klassiek' pesten. Wat je in het 'echte leven' niet mag, mag je online ook niet! Dat online communiceren anders verloopt dan offline communiceren en risico's met zich mee brengt, daarvan zijn kinderen zich, zeker op de basisschool, nog niet altijd bewust. Daarom vinden wij het belangrijk om kinderen leren om te gaan met sociale media, en dat we kinderen opvoeden tot digitaal burger. Tijdens de lessen van de Vreedzame School komt het onderwerp 'online communiceren' vanaf groep 5 bod. Ondanks dat online communiceren/pesten zich in de privésfeer buiten schooltijd afspeelt en de ouders hier een grote rol in hebben bij de digitale opvoeding van hun kind, heeft het gevolgen voor het welzijn in de groep. Vanaf het moment dat mobieltjes een rol gaan spelen in de groep gaat de groepsleerkracht met de groep in gesprek over de manier waarop ze hiermee om kunnen gaan. We zetten direct ook op dit terrein een duidelijke norm neer: 'Zo doen we dat hier op school met sociale media!'

Problemen op dit gebied worden direct gebruikt als ‘teachable moments’, als een gelegenheid om afspraken te maken over het gebruik van sociale media, bijvoorbeeld de groepsapp. Ook bij digitaal pesten spelen we zo vroeg mogelijk in op signalen. We stimuleren leerlingen zelf om incidenten direct te melden bij de ouders en/of leerkracht. Afhankelijk van wat de betrokken leerling hierin aangeeft en afhankelijk van onze inschatting of dit in de groep besproken kan worden, maken we dit bespreekbaar in de groep. Alleen als de betrokken leerling (eventueel in overleg met zijn of haar ouders) dit zelf wil.

Herstelgesprekken

De hiervoor beschreven Oplossingsgerichte pestaanpak is niet altijd mogelijk, of geeft soms geen resultaat: de pester stelt zijn of haar gedrag niet bij. Soms zijn de peestsituaties zo ernstig dat er iets anders moet gebeuren. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken. Soms valt de pester in herhaling en komt de grens van het toelaatbare in de school in het vizier. Ter bescherming van de gepeste leerling zullen we – als alle pogingen (inclusief externe hulpverlening en een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben gehad - moeten overgaan tot schorsing of verwijdering. Een dergelijke noodoplossing is natuurlijk geen oplossing van het probleem. Vaak blijven de leerlingen elkaar ontmoeten in de buurt. Het onopgeloste probleem krijgt dan mogelijk een vervelend vervolg buiten school. Om die reden geven we, voordat de fase van schorsing en/of verwijdering ingaat, aan de betrokkenen een laatste kans om de situatie te herstellen.

We gebruiken hierbij de vorm van herstelgesprekken. De betrokken partijen komen bij elkaar met als doel om de ‘schade’ te herstellen. Het gaat dan niet alleen om herstel van de (materiële of emotionele) schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie. Naast de pester en het gepeste kind worden bij voorkeur ook anderen (ouders/verzorgers, andere betrokken) bij het gesprek betrokken. Een voorwaarde voor een dergelijk herstelgesprek is uiteraard dat de pester (en diens ouders) verantwoordelijkheid willen nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind (en diens ouders) over de zware gevolgen van het pesten, en dat zij bereid zijn excuses te maken. De basisvragen die centraal staan bij herstelbijeenkomsten zijn:

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en hoe denk je er nu over?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld, en hoe?
- Hoe zorgen we ervoor dat iedere betrokkene zijn kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

Antipestcoördinatie | Stuurgroep veiligheid

Van scholen wordt verwacht dat ze een teamlid (of meerdere teamleden) belasten met de taak om het beleid ten aanzien van pesten te coördineren, die tevens als aanspreekpunt in het kader van pesten fungeert. Wij kiezen ervoor om deze taak mee te nemen in het bredere perspectief van de pedagogische opdracht van de school, en de domeinen van sociale competentie en burgerschapsvorming. Deze taken worden uitgevoerd door leden van de stuurgroep Veiligheid.

De taakomschrijving ziet er als volgt uit:

- Ontwikkelen, actualiseren en levend houden van beleid en aanpak m.b.t. burgerschap/De Vreedzame School binnen het curriculum en het sociaalpedagogische klimaat van de school;
- Bewaken van de kwaliteit van de uitvoering van De Vreedzame School;
- De Vreedzame School agenderen in de teamvergaderingen;
- Scholen en coachen nieuwe leerkrachten;
- Ouders informeren over de inhoud van de blokken van De Vreedzame School in de oudernieuwsbrieven;
- Het zorg dragen voor de zichtbaarheid van De Vreedzame School in lokalen, gangen en andere plekken in en om het gebouw.
- Verzorgen van de jaarlijkse mediatorentraining en fungeren als contactpersoon voor de leerlingmediatoren; regelmatig evaluatie met mediators;
- Op verzoek fungeren als vraagbaak en luisterend oor voor collega’s, ondersteunen van beginnende collega’s op het betreffende vakgebied, bieden van klassenconsultatie en nabespreking;
- Draagt bij aan de versterking van de inhoudelijke kennis en didactiek in het team op het vakgebied.
- Bij directie adviseren naar aanleiding van de analyse van kengetallen bij het bieden van een passend onderwijsaanbod op het vakgebied.
- Indien nodig organiseren ouderbijeenkomsten rondom De Vreedzame School.

Vertrouwenspersonen

De school heeft twee vertrouwenspersonen. Deze zijn aangesteld als aanspreekpunt voor klachten van leerlingen, ouders en personeel over nalatigheid, maatregelen en gedrag op school. De vertrouwenspersonen vangen de klagers op en begeleiden desgewenst de verdere klachtenprocedure. De vertrouwenspersonen zijn: Maureen Cosgrave en Laura Jansen. Meer informatie over de klachtenprocedure is te vinden in onze IKC-gids, te vinden op www.sterrenbos.nl.

Ouders betrekken bij het veiligheidsbeleid

Wij willen als school graag samen met de ouders optrekken op dit terrein. In het geval van incidenten zoeken we snel contact om samen te bespreken hoe we hiermee om zullen gaan. Maar ook in meer algemene zin willen we ouders bij het veiligheidsbeleid betrekken. Dat doen we door ze te informeren over wat de school doet aan het voorkomen en aanpakken van ongewenst gedrag als pesten. En over bij wie ze terecht kunnen als er iets is.

Om er voor te zorgen dat de veiligheid in en om de school iets wordt waarvoor ouders en school zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen, gaan we met de IKC-raad het gesprek aan.

Algemeen | bijlagen

Voor algemene informatie omtrent het veiligheidsbeleid van Wonderwijs, verwijzen we u naar de website [Wonderwijs > Voor ouders > Veiligheidsbeleid](#)

Bijlage 1: Oplosbrief bij rode kaart

Bron: Map Werken aan sociale veiligheid – De Vreedzame School

Bijlage 1: Oplosbrief bij rode kaart

Oplosbrief bij een rode kaart

Je hebt vandaag een rode kaart gekregen.

Om na te denken hoe je dit de volgende keer anders kan doen, vul je deze oplosbrief in en bespreek je deze met je juf of meester. De oplosbrief gaat mee naar huis en wordt ondertekend door jou en je ouders en neem je morgen weer mee naar school.

Naam: _____

Datum: _____

Wat is er gebeurd?
Wat heb je zelf gedaan?
Hoe ga je ervoor zorgen dat het niet meer gebeurt?
Wie of wat heb je hierbij nodig?
Hoe zorg je dat je het weer goed maakt?

Handtekening leerling:

handtekening ouder(s)/verzorg(er)s

